

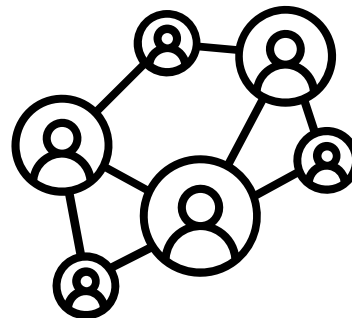

ΠΑΙΔΕΙΑ
ΣΤΑ
ΜΕΣΑ

ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Παιδαγωγική Διάσταση του Δικτύου

Αλιβίζος (Λοΐζος) Σοφός

<https://www.isofofos.com/info/gr/> | Lsofofos@aegean.gr | (προσωπικά στοιχεία)

www.mediapedagogy.gr (ερευνητικά προγράμματα) | <https://elpmed-aegean.gr/programs/> (επιμορφωτικά)

https://www.youtube.com/@MediaPedagogy_UAegean | (παραγωγή εκπαιδευτικών βίντεο)

Καθηγητής

University of Aegean, Rhodes

Ρόδος, 2025

Παιδεία στα Μέσα

- (1) Σε τι παραπέμπει ο όρος «παιδεία»;
- (2) Σε ποια μέσα αναφέρεται;
- (3) Ποια λειτουργία έχουν στο κοινωνικό πλαίσιο;
- (4) Τι σημαίνει αυτό για την εκπαίδευση;

Παιδεία στα Μέσα

**Σε τι παραπέμπει ο όρος
«παιδεία»;**

**Καλλιέργεια του ανθρώπου και
ολοκλήρωση της ανθρώπινης
ύπαρξης**

«Ο όρος Παιδεία παραπέμπει σε
ένα **κύκλο** γνώσεων και
δεξιοτήτων, που αναγνωρίζονται
ως σημαντικές

σε **δεδομένη ιστορική και
κοινωνικο-οικονομική περίοδο**
(δηλαδή μια κοινωνική σύμβαση)
και

πρέπει να προσφέρονται και να
**καλλιεργούνται με τη
διδασκαλία και συνεπώς να
αποτελούν το αντικείμενο της
εκπαίδευσης»**

ως προς τα Μέσα

Παιδεία στα Μέσα

(2) Σε ποια μέσα αναφέρεται;

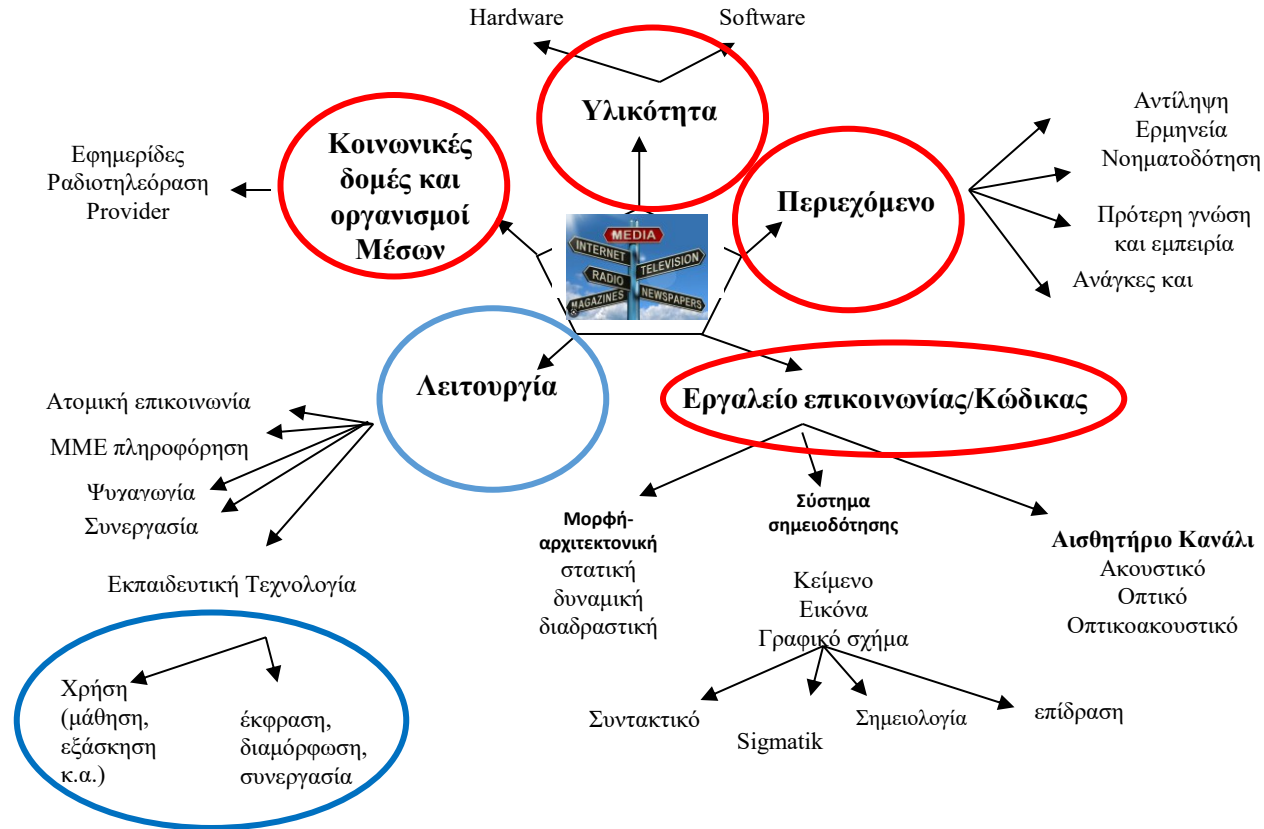
Με τον όρο (ΜΕΣΑ) αναφερόμαστε ολιστικά σε πολιτισμικά τεχνουργήματα που στηρίζονται σε κοινά δομικά στοιχεία,

ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

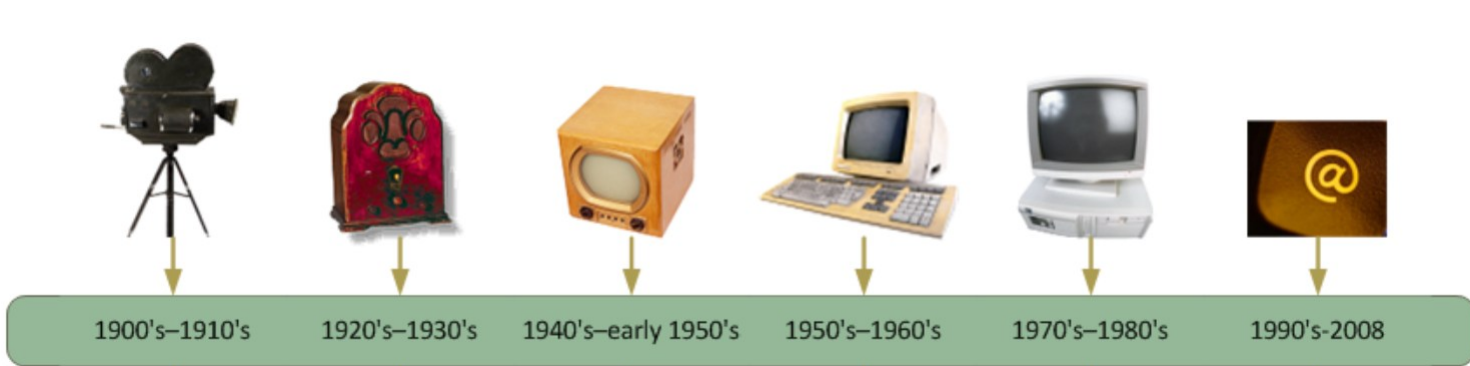
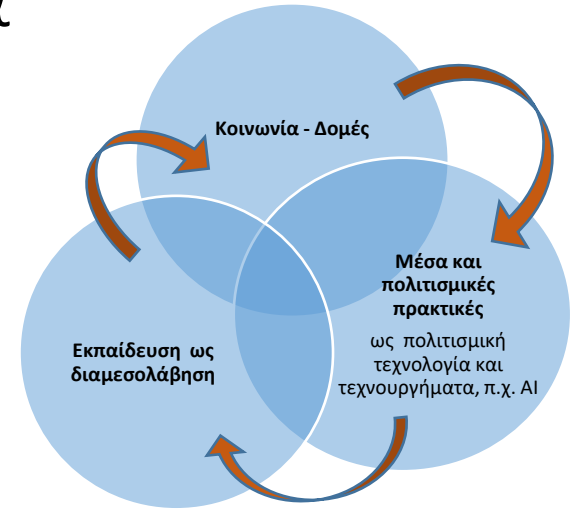
Κοινά δομικά χαρακτηριστικά των Μέσων και των ψηφιακών

Παιδεία στα Μέσα

(3) Ποια λειτουργία έχουν στο κοινωνικό πλαίσιο;

Διασφαλίζεται η **συνέχεια** του συστήματος, έστω και **μετασχηματισμένη**, που έχει επιτευχθεί απ' την προηγούμενη γενιά.....????

Εξέλιξη της κοινωνίας ως στάδια εξέλιξης των Μέσων

- οικονομία,
- διοίκηση,
- επαγγέλματα,
- Εκπαίδευση
-

ψηφιακή

αναλογική

Απλές κοινωνίες
πρωτογενή

Μεταμοντέρνα κοινωνία
4.0 Βιομηχανία
Τεταρτογενή

Αναπτυγμένες κοινωνίες
δευτερογενή

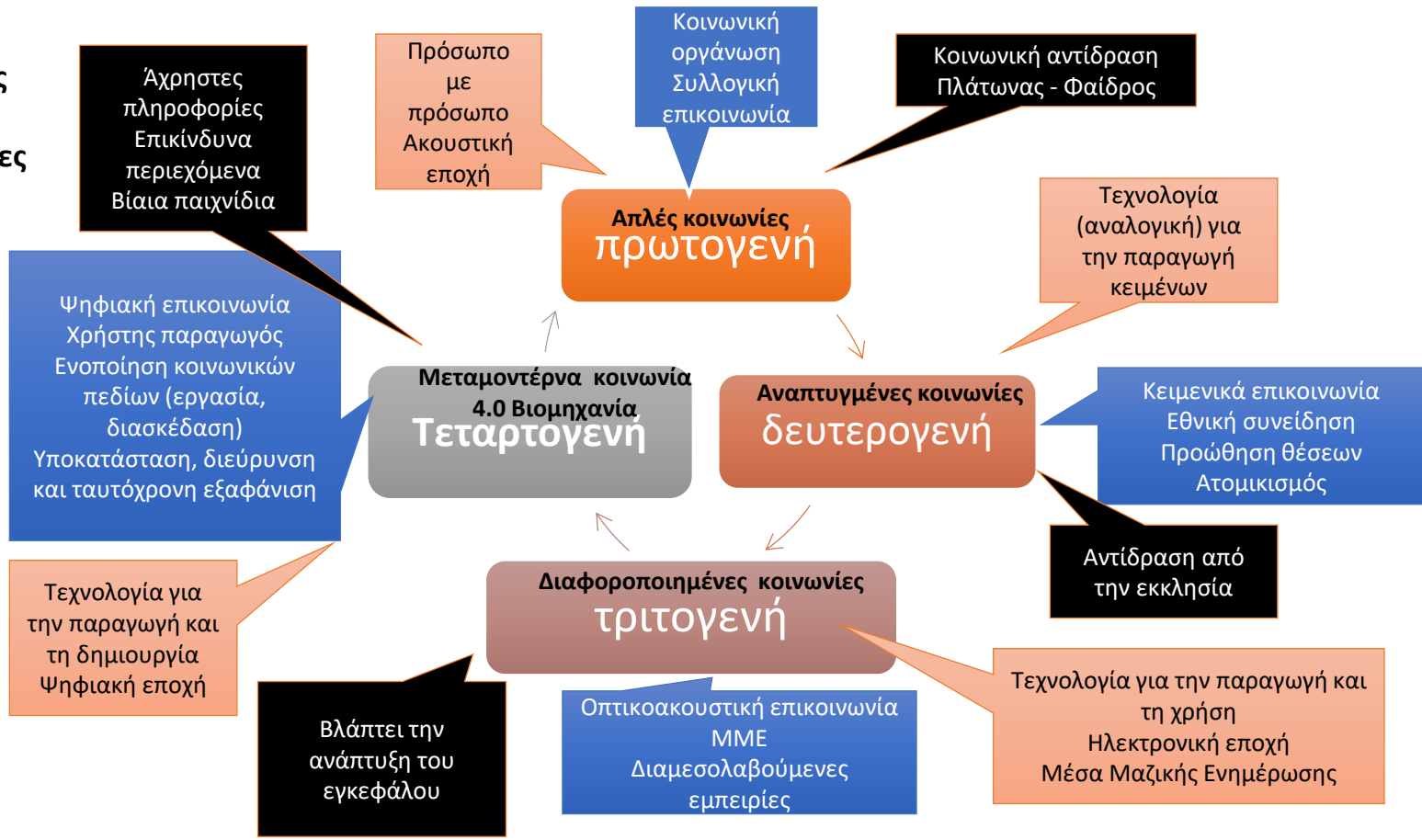
μηχανική

Διαφοροποιημένες κοινωνίες
τριτογενή

Ηλεκτρική/ηλεκτρονική

(Σοφός 2010)

Μέσα Λειτουργίες και Αντιπαλότητες

(Σοφός 2010)

..τίποτα.....επιστροφή στο παρελθόν...

στην Ναυπακτία της Αιγύπτου

- Όμως ο βασιλιάς (Θαμούν) του είπε: «Θευθ, αξεπέραστε στις εφευρέσεις· άλλοι είναι ικανοί να γεννήσουν μια τέχνη κι άλλοι να κρίνουν πόση ωφέλεια ή ζημιά φέρνει η τέχνη αυτή σ' όσους θα την χρησιμοποιήσουν. Δες τώρα, είπες κι εσύ, από αγάπη, σαν πατέρας των γραμμάτων, το αντίθετο αποτέλεσμα από εκείνο που μπορούν να δώσουν. Γιατί αυτή σου η εφεύρεση θα φέρει χαλάρωμα στο μνημονικό εκείνων που θα τη μάθουν γιατί θα αδιαφορήσουν για την εξάσκησή του· περνά από το νου σου ότι, με το να βασανίζονται στα γράμματα, το μυαλό τους θα ανιστορεί τα όσα έμαθε με τη βοήθεια κάποιου που έρχεται από έξω, με ξένα σημάδια κι όχι από μέσα τους, από τη δύναμη του δικού τους μνημονικού· που πάει να πει ότι το φάρμακο που βρήκε δεν είναι για το μνημονικό, είναι για την υπόμνηση. Αυτό που με τη βοήθειά σου θ' αποκτήσουν οι μαθητές είναι σοφία για τα μάτια του κόσμου κι όχι η αληθινή· γιατί συσσωρεύοντας μέσα τους γνώσεις πολλές δίχως να μαθητέψουν σε δασκάλους θα φανταστούν ότι έχουν πολύ μυαλό, ενώ οι περισσότεροί τους δεν έχουν καθόλου και θα γίνουν ανυπόφοροι στις συζητήσεις, αφού εκεί που περιμέναμε να γίνουν σοφοί, έγιναν δοκησίσοφοι».[274c-275b].^[6]

ου Νίκου Εγγονόπουλου (1958), Ο ποιητής και ο φιλόσοφος. Ο Θευθ—αιγυπτιακή θεότητα, στο γνωστό φιλοσοφικό μύθο, «Ο Θευθ ανακαλύπτει το αλφάβητο».

Πόσο όμοιες είναι οι εικόνες: Με τον πίνακα του «The Reading» (αριστερά) γύρω στο 1760, ο Pierre Antoine Baudouine αναφέρθηκε στις παθολογικές συνέπειες της «προσκόλλησης προς την ανάγνωση του βιβλίου» που έχει πλέον εξαπλωθεί στον υπολογιστή

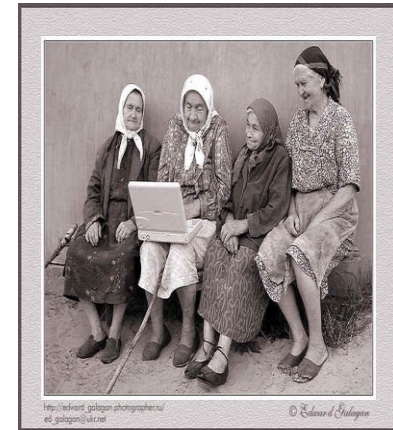
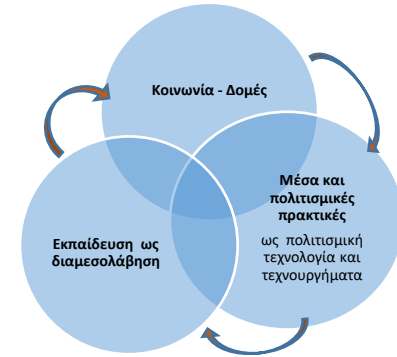

Παιδεία στα Μέσα

(3) Ποια λειτουργία έχουν στο κοινωνικό πλαίσιο;

..... ώστε να μην υπάρχει η πιθανότητα παλινδρόμησης σε παλαιότερα στάδια και αποκλεισμού ατόμων και ομάδων της κοινωνίας.

Η ικανότητα και ο γραμματισμός στα Μέσα αποτελεί βασική προϋπόθεση για μια επιτυχημένη κοινωνικοποίηση και όχι πολυτέλεια

Ένα γνωστό μας παράδειγμα για μετασχηματισμό δομών

Η ελληνική πόλις,
π.χ. η αρχαία Αθήνα

1 Η επικοινωνιακή δομή
ήταν οργανωμένη στη
βάση του προφορικού
λόγου

2 Αποσταθεροποίηση
της δομής εξ αιτίας νέου
τεχνουργήματος (γραφή)

5 Καθιέρωση της
«**εγκυκλίου**
παιδείας» και
Ακαδημαϊκών

4 Σταδιακή επέκταση
στον δημόσιο βίο

3 Αρχική εφαρμογή στην
οργάνωση του εμπορίου

6 Ένταξη ή αποκλεισμός από:

- Δημόσιο βίο
- Εργασία
- Εμπόριο
- Εκπαίδευση
-

Αναπτυγμένες κοινωνίες
*Το παράδειγμα της πόλης κράτους
και της σημασίας της*
εγκύκλιου παιδείας
(Kron & Sofos 2003)

Τα νέα Μέσα και οι Τεχνολογίες ακολουθούν μια εξελικτική πορεία, έχουν όμως κοινές δομές με τα κλασικά, αλλά διαφοροποιημένες λειτουργίες

Κατηγορίες μέσων και φάσεις εξέλιξης	αυτοσκηνοθεσίας , (μύθοι, τελετουργίες, ποίηση, θέατρο, εικόνες, χειρόγραφα)	έντυπα (εφημερίδες, περιοδικά, κόμικς, βιβλία)	μηχανικά (φωτογραφία, κινηματο-γραφία προβολέας)	ηλεκτρονικά (ραδιόφωνο, τηλεόραση, βίντεο)	ψηφιακά (Η/Υ, διαδίκτυο, ψηφιακή φωτογραφία, τηλεόραση, ραδιόφωνο)
πρωτογενή	μέχρι 1550				
Δευτερογενή		1550 μέχρι 1900			
Τριτογενή			1900 μέχρι 20 ^ο αιώνα		
τεταρτογενή					20 ^ο αιώνα και μετά

Κάθε μιντιακός νεοτερισμός επιφέρει συστημική δυσλειτουργία σε υφιστάμενες δομές με τη μορφή κριτικής
Διάλογος μεταξύ Σωκράτη και Φαίδρονα

Τεταρτογενή μέσα και η μεταμοντέρνα εποχή

1. **Υποκαθιστούν** τις λειτουργίες των κλασικών μέσων
2. **Διευρύνουν** τις δυνατότητες του κλασικού πίνακα με νέες λειτουργίες
3. **Κρύβουν** την ψηφιακή τους υποδομή
4. **Διαμορφώνουν** νέες/καινοτόμες εφαρμογές, π.χ. διανομή υλικού
5. **Θέτουν** το υπάρχον εκπαιδευτικό σύστημα μπροστά από νέες προκλήσεις και όρια

Το παράδειγμα των τεταρτογενών και ψηφιακών Μέσων στην εκπαίδευση

VIDEO AR Video/πολυμέσα

4 Open sim? VR? Hologram?

1 Αναλογικός πίνακας/ταμπλέτα

2 Ηλεκτρονικός πίνακας/ταμπλέτα

3 Διαδικτυακός πίνακας/ταμπλέτα αφής

5G

Μήνυμα: αποσταθεροποίηση
ρυθμοί καθημερινότητας
κοινωνικές σχέσεις
χώρος
χρόνος
Επικοινωνία
Εργασία
εκπαίδευση

Αρχές του 20^{ου} αιώνα

Τέλη του 20^{ου} αιώνα

Αρχές του 21^{ου} αιώνα

Τεταρτογενή μέσα και η μεταμοντέρνα εποχή

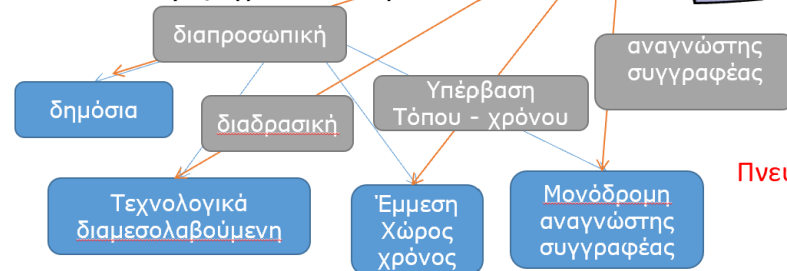
Τέλος των θεμελιωμένων μεταδιηγήσεων, δηλαδή των φιλοσοφικών, θρησκευτικών, πολιτικών μοντέλων εξήγησης και νομιμοποίησης του κόσμου

Η πτώση των μεγάλων μεταδιηγήσεων δεν οδήγησε στην εξαφάνισή τους, αλλά σε ένα **ριζικό πλουραλισμό** όπου κάθε μια έχει δικαίωμα ύπαρξης

Παράλληλα εμφανίζεται μια **αντιπαλότητα** μεταξύ των συλλήψεων αυτών αφού δεν υπάρχει πια μια νομιμοποίηση σε ένα ανώτερο επίπεδο

Το διαδίκτυο αλλάζει τα όρια των υφισταμένων κανόνων στην κοινωνία

- Διαπροσωπική επικοινωνία
- Επικοινωνία σε μικρές ομάδες
- Επικοινωνία σε θεσμούς και οργανισμούς
- Μέσα μαζικής επικοινωνίας

Νέες μορφές πληροφόρησης και ανάγνωσης

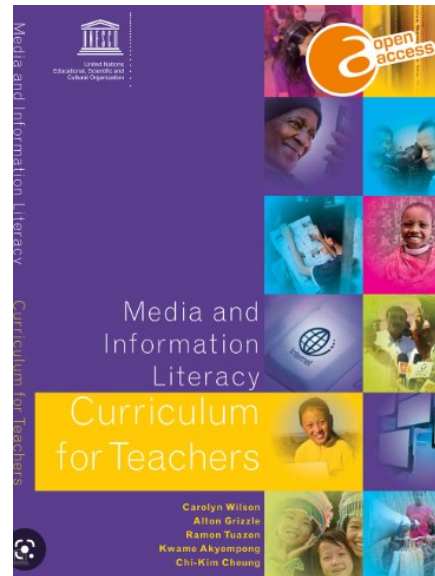
Face news

Κοινωνικά δίκτυα

Πνευματικά δικαιώματα

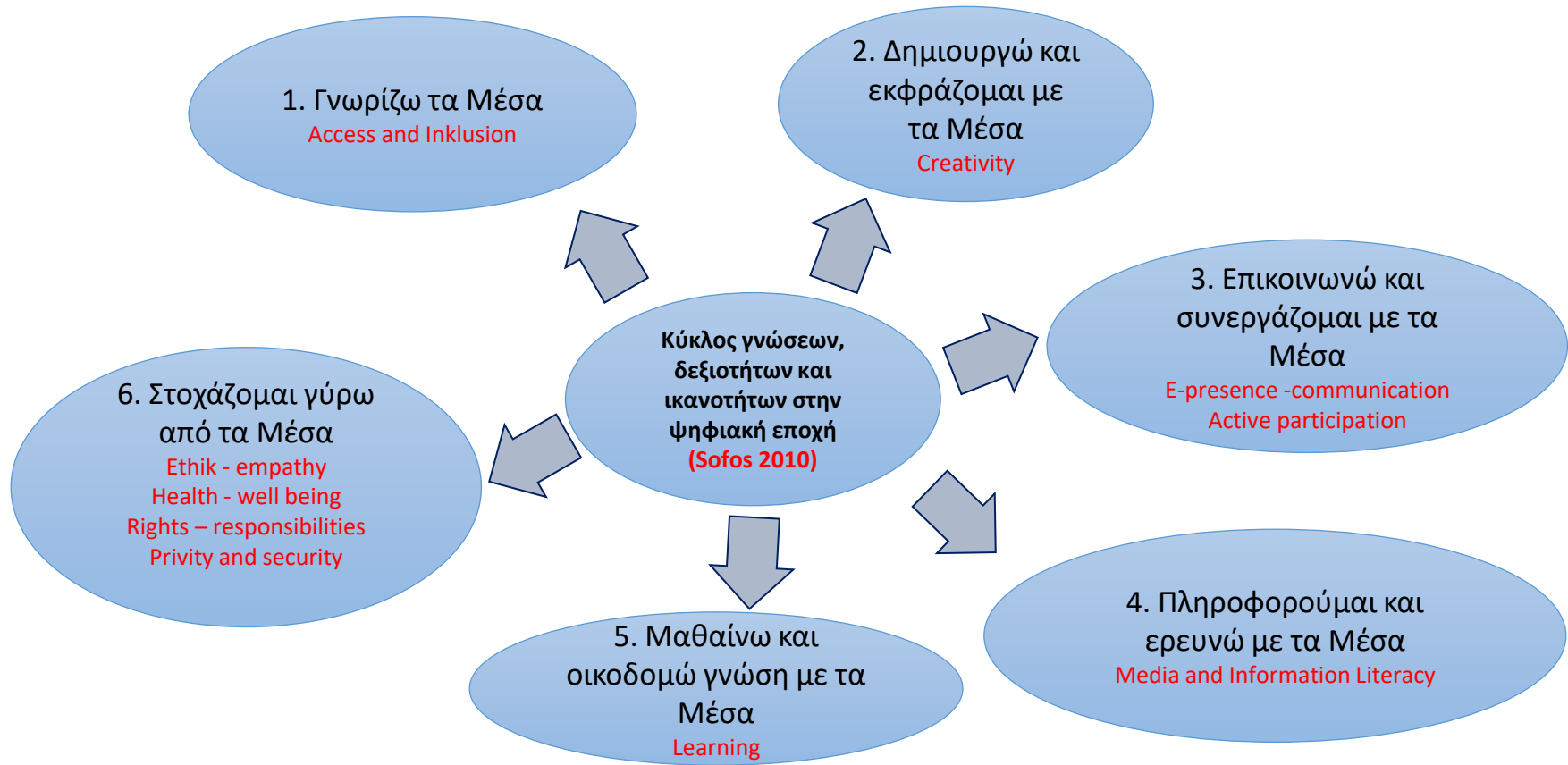
Παιδεία στα Μέσα

**(4) Τι σημαίνει αυτό για την
εκπαίδευση και το περιεχόμενό
της**

Άξονες του οπτικοακουστικού γραμματισμού

- **Γνώση, Κατανόηση και ερμηνεία:** Ο οπτικοακουστικός εγγραμματισμός (audiovisual literacy, media literacy): δηλαδή οι μαθητές, να γίνουν ενσυνείδητοι, κριτικοί και ενεργοί χρήστες της οπτικοακουστικής γλώσσας, συνθήκη που αποτελεί προϋπόθεση της ενεργού και ισότιμης πολιτειότητας στην κοινωνία του μέλλοντος.
- **Έκφραση και δημιουργία:** Η αισθητική και καλλιτεχνική παιδεία (aesthetic education, art Education): οι μαθητές να γίνουν μέτοχοι του πολιτισμικού πλούτου και της δημιουργικής διαδικασίας της κινηματογραφικής τέχνης, ως κομμάτι της ευρύτερης πολιτισμικής και καλλιτεχνικής παραγωγής της ανθρωπότητας, συνθήκη που συμβάλει στην καλλιέργειά τους και σε μια πλούσια και ποιοτική ζωή.
- **Τεχνολογία και διαδικασίες παραγωγής:** Ο τεχνολογικός εγγραμματισμός (technological literacy, digital literacy): οι μαθητές όχι μόνο να εξοικειωθούν, αλλά να γίνουν και δημιουργικοί χρήστες της τεχνολογίας, προϋπόθεση, επίσης, της ενεργού και ισότιμης πολιτειότητας στην κοινωνία του μέλλοντος.

Γνωρίζω και κατανοώ την οπτικοακουστική γλώσσα	Δημιουργώ και εκφράζομαι	Επικοινωνώ και συνεργάζομαι	Ερευνώ και πληροφορούμαι	Εργάζομαι και οικοδομώ γνώση	Στοχάζομαι πάνω σε οπτικοακουστικές παραγωγές
Είδη	Δημιουργία παράγωγων με διαφορετικά είδη, π.χ. ταινίας, ντοκιμαντέρ, animation	Ανταλλαγή αγαπημένων οπτικοακουστικών παραγωγών (ταινίες, εκπομπές κ.α.)	Στόχευση κοινού	Κατανόηση και προσδιορισμός περιεχομένου, πλαισίου εννοιών και προγράμματος προβολής	Χρήση οπτικοακουστικών παραγωγών και κάλυψη αναγκών
Συμβάσεις και κανόνες	Πειραματισμός σε δομικά στοιχεία και συμβάσεις	Επικοινωνία θέσεων σε αναφορικά με το περιεχόμενο και τις συμβάσεις οπτικοακουστικών παραγωγών	Τρόποι οργάνωσης και υλοποίησης συμβάσεων	Μελέτη κοινωνικών αναπαραστάσεων και πληροφοριών (οπτική διάσταση, στερεότυπα κ.α.)	Αποτύπωση αξιών και ιδεολογιών
Τεχνικές διαμόρφωσης	Μοντάζ σκηνών, πειραματισμός με διαφορετικές προσεγγίσεις	Επικοινωνία σε συνεργατικά μέσα	Ρεύματα, προσεγγίσεις και τεχνικές διαμόρφωσης	Διερεύνηση ενός θέματος από οπτικές γωνίες, πέρα της παραγωγής	Ανάλυση επιρροής μνημάτων
Τεχνολογίες και λογισμικά π.χ. κάμερα, επεξεργασίας εικόνας και ήχου	Δημιουργία περιεχομένου με διαφορετικές τεχνολογίες και τρόπους	παραγωγή έργου, π.χ. σεναρίου σε συνεργατικά περιβάλλοντα (google docs, skype)	Τεχνολογίες, παραγωγή και οικονομικά, μάρκετινγκ, κυκλοφορία και διανομή	Κατανόηση σχέσης αιτίας αποτελέσματος σε σχέση με τη χρήση διαφορετικών τεχνολογιών	Διαμόρφωση καθημερινότητας με τεχνολογίες και ανάλυση οπτικοακουστικών παραγωγών
Επαγγελματικές πρακτικές και ρόλοι	Προσομοίωση ρόλων και αρμοδιοτήτων	Διαχείριση πληροφοριών και συνεργασία σε κοινωνικά δίκτυα	Νομοθετικό πλαίσιο	Βιομηχανία και δομές	Διατύπωση κρίσης για τις συνέπειες (ηθικές, νομικές κ.α.)

Διαστάσεις ανισοτήτων – κάλεσμα για την εκπαίδευση

Δομική **κάθετη** ανισότητα

Ελάχιστο ψηφιακό χάσμα:

Το **σχολείο** βλέπει ως ευκαιρία ανάπτυξης την εκπαίδευση στα ψηφιακά μέσα και στη αξιοποιεί στο μέγιστο πόρους και υποδομές που παρέχει η **πολιτεία**.

Δομική **οριζόντια** ανισότητα

Μετριάσμενο χάσμα από την πολιτεία:

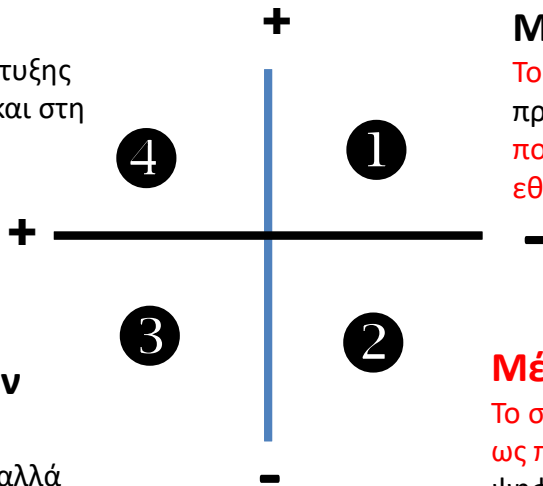
Η **πολιτεία** διαθέτει πόρους και μέσα αλλά το **σχολείο** διατηρεί **επιφυλακτική στάση** και προτεραιοποιεί άλλες εκπαιδευτικές ανάγκες

Μετριάσμενο χάσμα από το σχολείο:

Το **σχολείο** εντάσσει τα ψηφιακά μέσα και προσπαθεί με λιγοστά μέσα και πόρους καθώς η **πολιτεία** δεν εκπληρώνει τις διεθνής συμβάσεις και εθνικές πολιτικές

Μέγιστο ψηφιακό χάσμα:

Το **σχολείο** είναι **επιφυλακτικό** και βλέπει ως **πολυτέλεια** την εκπαίδευση στα ψηφιακά μέσα και **στηρίζεται** στην **αδιαφορία** της πολιτείας που **δεν παρέχει** πόρους και υποδομή.

Το δίδαγμα του Dewey για το μέλλον

